

PUT BOJE
KRVI

MOJRA JANG

Preveo
Goran Skrobonja

Laguna

Naslov originala

Moira Young
BLOOD RED ROAD

Copyright © Moira Young, 2011
Translation copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

za moje roditelje i za Pola

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.
SW-COC-001767
© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

SADRŽAJ

Prevodiočeva napomena	9
Silverlejk	17
Drum.	47
Kroskrik	59
More Peska	79
Houptaun	117
Houptaun: mesec dana kasnije	133
Mračna šuma	195
Crne planine.	215
Polja slobode	303

PREVODIOČEVA NAPOMENA

U ovoj knjizi pripovedač je Saba, devojčica odrasla u postapokaliptičnoj pustari, bez škole i obrazovanja. Zbog toga ona ne zna za navodnike, ne zna pravilan aorist glagola „biti“, kaže „trebala sam“ umesto „trebalo je“, „celo vreme“ a ne „sve vreme“ i „ič je nije stra od ničega“. To, međutim, nimalo ne umanjuje uzbuđljivost priče koju iznosi pred čitaoca, a njen osobeni glas samo dodatno doprinosi autentičnosti ove knjige. Bilo bi veoma lako „dovesti u red“ Sabinu pripovest, staviti navodnike i apostrofe na odgovarajuća mesta, prevesti njene rečenice onako kako ih je zamislila, a ne kako ih je zapisala; ali onda bi to bila neka druga knjiga, a ne potresna i napeta Sabina pripovest o pustolovinama na njenom dugom Putu boje krvi.

Goran Skrobonja,
Beograd, 2011.

Lug se rodio prvi. Na zimsku kratkodnevicu kad sunce visi
nisko na nebu.

Onda ja. Dva sata kasnije.

To govori sve samo po sebi.

Lug ide prvi, uvek prvi, a ja ga pratim.

I to je sasvim fino.

Tako je.

Tako je suđeno da bude.

Jer sve je predodređeno. Sve je namešteno.

Život sviju koji su se ikad rodili.

Život sviju koji tek čekaju da se rode.

Sve je bilo zapisano u zvezdama onog trena kad je svet nastao. Vreme kad će da se rodiš, vreme kad će da umreš. Čak i u kakvog ćeš čoveka da se izmetneš, dobrog ili zlog.

Ako znaš da čitaš zvezde, možeš da pročitaš priču o ljudskom životu. O sopstvenom životu. Šta je bilo, šta je sad i šta će tek da dođe.

U vreme kad je Taja bio mali, susreo se s jednim putnikom koji je mnogo toga znao. On je Tajuu naučio kako da čita zvezde. Taja nikad ne kaže šta vidi na noćnom nebu, al jasno je da ga to opterećuje.

Jer ne možeš da promeniš ono što je zapisano.

Sve da Taja i kaže šta zna, sve i da te upozori, to će opet da bude.

Vidim kako povremeno gleda u Luga. Kako gleda u mene.

I baš bi volela da nam kaže šta zna.

Mislím da bi Taja najradije da se nikad nije susreo s tim putnikom.

Da ste videli mene i Luga zajedno, nikad ne bi pomislili kako smo iste krvi.

Nikad ne bi pomislili da smo rasli u istoj materici.

Njemu je kosa zlatna. Meni je crna.

Plave oči. Smeđe.

Jak. Žgoljava.

Lep. Gadna.

On je moje svetlo.

Ja njegova senka.

Lug sija ko sunce.

Mora da im je zato bilo tako lako da ga nađu.

Trebali su samo da idu za njegovim svetlom.

Silverlejk

Vruć je dan. Tolko vruć i tolko suv da mi je u ustima samo ukus prašine. To mu je ono belo usijanje kad mislite da čujete kako zemlja puca.

Već skoro šes meseci nismo videli ni kap kiše. Čak je i izvor koji napaja jezero počeo da presušuje. Sad morate prilično da pešačite kako bi napunili vedro. Još malo pa neće biti nikakvog smisla da jezero zovemo njegovim imenom.

Silverlejk.*

Svaki dan Taja isprobava poneku novu čaroliju ili mađije. I svaki dan veliki, debeli oblaci kupe se na horizontu. Srca nam kucaju brže u nadi dok nam se primiču. Al pre nego stignu do nas, rasture se, istanje i nestanu. Svaki put.

Taja nikad neće ni reč o tome. Samo pilji u nebo, vedro surovo nebo. Onda pokupi kamenčiće, grančice ili šta je već ovaj put poređao na zemlji, pa ih skloni za sutra.

Danas gura šešir unazad na glavi. Krivi glavu i dugo zagleda nebo. Mislim da ću probati s krugom, veli. Jah, mislim da bi krug mogo da upali.

* Engl.: *Silverlake* – Srebrno jezero. (Prim. prev.)

Lug već neko vreme to govori. Taji je sve gore i gore. Sa svakim suvim danom koji prođe, još malo Taje ko da... pa, mislim da je najbolja reč za to: nestane.

Nekad smo mogli da računamo na vatanje ribe u jezeru i zverinja u zamkama. Što se svega ostalog tiče, nešto smo sejali, nešto sakupljali, i sve u svemu, dobro nam je bilo. Ali u zadnjih godinu dana, šta god da uradimo, koliko god da se potrudimo, prosto nije dovoljno. Nije dovoljno bez kiše. Gledali smo kako zemlja umire, malo-pomalo.

A s Tajom je isto tako. Dan za danom, ono najbolje u njemu kopni. Mada, nije njemu već dugo baš sve potaman. Još otkad je Mama umrla. Ali Lug istinu zbori. Baš ko zemlja, Taja se oseća sve gore i gore, a oči mu se sve više okreću nebu umesto onom što je ispred njega.

Mislim da nas više ni ne vidi. Ne stvarno.

Emi je sad sva zapuštena, prljave kose i slinava. Da nije Luga, mislim da se nikad ne bi ni prala.

Pre nego se Emi rodila, kad je Mama još bila živa i sve je bilo lepo, Taja je bio drugojačiji. Mama je uvek mogla da ga zasmeje. Jurio je za mnom i Lugom, il bi nas bacako preko glave sve dok ne zakreštimo da prestane. I upozoravo nas je na to koliko je svet izvan Silverlejka opak. U to vreme, mislila sam da nema nikog višeg, jačeg il pametnijeg od našeg Taje.

Gledam ga krajičkom oka dok ja i Lug popravljamo krov čatrlje. Zidovi su dovoljno jaki, pošto su od guma naslaganih jedna na drugu. Al gadni vreli vetrovi koji šibaju preko jezera nađu put kroz najmanju pukotinu i dignu cele delove krova odjedared. I uvek moramo da krpimo prokletinju.

I tako, posle sinočnjeg vrelog vetra, ja i Lug smo bili s prvim svetlom na deponiji da probamo nešto da nađemo. Kopali smo po delu gde nikad nismo to probali i vala smo uspeali da dođemo do prvoklasnog otpada Razarača. Lepo veliko parče lima, ne mnogo zarđalo, i šerpa na kojoj je još bila drška.

Lug radi na krovu dok ja radim ono što uvek radim, to jest idem gore-dole po merdevinama i dodajem mu što mu treba.

Neron isto radi što uvek radi, nasaden na moje rame gače baš glasno, pravo meni u uvo, da mi kaže šta misli. Neron uvek ima svoje mišljenje, i baš je pametan. Valjda bi, kad bi samo mogli da svatimo govor vrana, videli da nam daje savete o tome kako najbolje popraviti krov.

Mislio je on o tome, nema tu šta. Gledao nas je već pet godina kako to popravljamo. Još otkad sam ga našla kad je ispo iz gnezda, a mame mu nigde u blizini nije bilo. Taja se nije baš oduševio kad je vido da sam donela kući malu vrana. Reko mi je kako neki ljudi misle da vrana donosi smrt, al ja sam se zainatila da Nerona odgajim, a kad se na nešto nameračim, ne odustajem.

A tu je i Emi. Ona radi što uvek radi, to jest gnjavi mene i Luga. Za petama mi je dok idem od merdevina do gomile otpadaka i natrag.

Oću da pomažem, veli.

Onda drži merdevine, velim ja.

Ne! Oću stvarno da pomažem! Uvek mi daš samo da držim merdevine!

Pa, velim ja, možda za bolje i nisi. Jesil ikad pomislila na to?

Prekrsti ruke na mršavim grudima i namršti se na mene. Baš si zlobna, rekne.

To mi stalno govoriš, velim ja.

Krenem uz merdevine, s komadom zarđalog metala u ruci, ali popnem se jedva uz tri prečke kad ona počne da ih drma. Mašim se da se uhvatim i ne padnem. Neron zakrešti i odleti u oblaku perja. Zapišim se odozgor u Em.

Prestani!, velim. Šta očeš, da se skršim?

Lugova glava izviri s krova. Dobro, Em, veli on, dosta je bilo. Idi i pomaži Taji.

Ona odma pusti. Emi uvek uradi što joj Lug kaže.

Ali oču da vam pomažem, rekne ona sva nadurena.

Ne treba nam tvoja pomoć, velim ja. Sasvim nam lepo ide i bez tebe.

Ti si najzlobnija sestra na svetu! Mrzim te, Sabo!

Baš dobro! Jer mrzim i ja tebe!

Dosta!, kaže Lug. Obadve!

Emi se isplazi na mene i udalji se gazeći nadureno. Ja se uzverem uz merdevine na krov, otpuzim i dodam mu parče lima.

Kunem se, jednog dana ima da je ubijem načisto, velim ja.

Tek joj je devet godina, Sabo, veli Lug. Probaj malo za promenu da budeš ljubazna prema njoj.

Zagundam i čučnem blizu njega. Tu gore na krovu vidim sve. Emi se voza okolo na svom rasklimatanom dvotočkašu koji je Lug našo na deponiji. Taja je u svom čarobnom krugu.

To je obično parče zemlje koje je utabo cokulama. Mi ne smemo ni da privirimo tamo, osim ako nam on ne dozvoli. Uvek tamo nešto petlja, sklanja grančice koje vetar donese. Još nije poređo na zemlji grančice za prizivanje kiše. Gledam kako spušta metlu. Onda pređe tri koraka desno, pa tri levo. Taja uradi to nanovo. I nanovo.

Si vido šta Taja radi?, velim Lugu.

On ne digne glavu. Samo počne da mlati po limu ne bi li ga ispravio.

Vido sam, kaže. Radio je to i juče. I prekjuche.

Šta mu pa to znači?, velim ja. Ide desno, pa levo, nanovo i nanovo.

A otkud pa ja to da znam?, veli on. Usne je stiso u tanku crtju. Opet mu je taj izraz na licu. Gleda belo, ko kad Taja nešto kaže il zatraži da on nešto uradi. Sve češće ga vidim takvog.

Luže! Taja digne glavu, zakloni oči. Dobro bi mi došlo kad bi mi pomogo, sine!

Budala matora, promrmlja Lug. On još jednom mlatne čekićem po limu s novom snagom.

Ne pričaj tako, velim ja. Taja zna šta radi. On je zvezdočatac.

Lug me pogleda. Zavrti glavom, ko da ne može da poveruje šta sam upravo rekla.

Zar još nisi provalila? Sve mu je to u glavi. Izmišljeno. Ništa nije zapisano u zvezdama. Ne postoji nikakav veliki plan. Svet ide dalje. Život nam prosto prolazi ovde, bogu iza leđa. I to je sve. Dok ne umremo. Da ti kažem, Sabo, više mi je prekardašilo.

Zurim u njega.

Luže!, razdere se Taja.

Imam posla!, dovikne mu Lug.

Iz ovih stopa, sine!

Lug opsuje sebi u bradu. Baci čekić, progura se pored mene i bukvalno strči niz merdevine. Pohita do Taje. Otme mu grančice i baci na zemlju. One se raspu na sve strane.

Eto!, vikne Lug. Evo ti! To će da pomogne! To će da dozove posranu kišu! Uzme da šutira Tajin tek očišćen čarobni krug sve dok ne digne prašinu. Snažno zabode prst Taji u grudi. Probudi se, matori! Živiš u snu! Neće ta kiša nikad da dođe! Ova zabit crkava i mi će da crknemo ko ona ako ostanemo ovde. E pa, znaš šta? Neću više! Idem odavde!

Znao sam da će biti ovako, kaže Taja. Zvezde su mi rekle da si nezadovoljan, sine. Pruži ruku i spusti je Lugu na mišicu. Lug je strese sa sebe s toliko žestine da se Taja zatetura unatraške.

Ti si lud, znaš?, vikne mu Lug uz lice. Zvezde ti rekle! Što ne probaš da saslušaš jednom ono što ja imam da ti kažem?

Odjuri. Pohitam niz merdevine. Taja zuri u zemlju, sav poguren.

Ne svatam, veli on. Vidim da kiša stiže... Čitam to u zvezdama, al... nje nema. A što je nema?

Nema veze, Tajo, kaže Emi. Ja ću ti pomoći. Ja ću da ih stavim gde oćeš. Ona puži na kolenima i sakuplja grančice. Gleda ga s osmehom, zabrinuto.

Nije Lug tako mislio, Tajo, kaže ona. Znam da nije.
Prođem pravo pored njih.
Znam kuda se Lug zaputio.

Zateknem ga u Maminjoj kamen-bašti.

Sedi na zemlji usred šara, kvadrata, krugova i stazica od raznog kamenja, gde je svaki druge nijanse i veličine. Svaki oblutak, do zadnjeg, Mama je svojeručno postavila. Nije nikom tela da dozvoli da joj pomaže.

Pažljivo je stavila zadnji kamen na mesto. Uspravila se tako da sedne na pete i osmehnula mi se, trljajući veliki stomak nabreko od bebe. Duga zlatna kosa joj je upletena preko ramena.

Eto! Vidiš, Sabo? U svemu se može naći lepota. Čak i ovde. A ako je nema, možeš sama da je stvoriš.

Sutradan je rodila Emi. Mesec dana prerano. Mama je krvarila dva dana, a onda umrla. Napravili smo joj veliku lomaču i vratili njen duh zvezdama. Kad smo joj rasuli pepeo u vetru, ostala nam je samo Em.

Ružno crveno žgebe čije srce kuca jedva čujno. Pre ko tek rođeni miš nego ljudsko biće. Po svemu, nije smela da izdrži duže od dan il dva. Al nekako je izdržala i još je tu. Mada, sitna za svoje godine, i žgoljava.

Dugo nisam mogla da podnesem ni da je pogledam. Kad Lug kaže da je ne pritiskam toliko, ja mu velim: Da nije Emi, Mama bi još bila živa. On na to nema odgovor jer zna da je istina, al uvek zavrti glavom i kaže nešto kao: Vreme je da preboliš to, Sabo, i takve stvari.

Sad trpim Emi, ali ništa više od toga.

Spustim se sad na tvrdo utabanu zemlju tako da se naslonim leđima na Lugova. Dopada mi se kad sedimo tako. Osećam mu glas kako mi tutnji u telu dok priča. Mora da je bilo tako i kad smo bili zajedno u Maminom stomaku. Sem što ni on ni ja tad nismo umeli da pričamo, naravski.

Sedimo tako tamo neko vreme, ćutimo. Onda: Odavno smo trebali da odemo, veli on. Mora da postoje bolja mesta nego što je ovo. Taja je trebo da nas odvede.

Nećeš valjda stvarno da ideš, velim ja.

Što da neću? Nema razloga da ostanem tu. Ne mogu samo da sedim i čekam da umrem.

A kuda bi pošo?

Nema veze. Kud god, samo da nije Silverlejk.

Al ne smeš. Suviše je opasno.

To tako samo Taja priča. Znaš da ni ti ni ja nikad nismo otišli nikud dalje od dana hoda. Nikad nismo vidli nikog sem nas.

To nije tačno, velim. A ona luda vračara lane, na kamili? I... viđamo Debelog Pita. On uvek ima da ispriča ponešto o tome gde je bio i kog je vido.

Ne mislim ja na nekog prevaranta koji na svaki par meseci navrati da trguje, veli on. Sem toga, još sam besan zbog onih čakšira što je probo prošli put da mi uvali.

Vala baš, velim ja. Ko da ih je zadnji na sebi imo tvor. Hej, čeknider, zaboravio si na Proktera.

Naš jedini komšija je četiri lige severno od nas. Samac po imenu Prokter Džon. Nastanio se taman kad smo se rodili Lug i ja. Navrati otprilike jedared mesečno. Mada nikad u stvari ne dođe u posetu. Ni ne siđe s konja Hoba, samo se zaustavi kraj čatrlje. Onda kaže jedno te isto, svaki put.

Dobar dan, Vileme. Kako maleni? Dobro?

Dobro su, Proktere, veli Taja. A ti?

Taman tolko dobro da još malo potrajem.

Onda nakrene šešir u znak pozdrava i ode, pa ga ne vidimo mesec dana. Taji se on ne dopada. Nikad on to ne kaže, al vidi se. Očekivo bi čovek da mu bude milo da popriča sa još nekim osim nas, al nikad ne pozove Proktera da se zadrži i popije jednu.

Lug kaže da je to zbog čala. Znamo da se to tako zove samo zato što sam ja jednom pitala Tajaju šta to Prokter stalno žvaće, kad se Tajino lice steglo i bilo je ko da neće da nam kaže. Al onda je reko da se to zove čal i da je otrov za um i dušu, i ako nam iko nekad to ponudi, treba da odbijemo. Ali pošto nikad nikog ne vidamo, takva ponuda teško da će da se desi.

Sad Lug odmahuje glavom. Ne možeš da računaš Proktera Džona, veli on. I Neron je pričljiviji od njega. Kunem ti se, Sabo, ako ostanem ovde, il ću da poludim, il ću na kraju da ubijem Tajaju. Moram da idem.

Zapuzim okolo, kleknem ispred njega.

Idem i ja s tobom, velim.

Naravski, na to će on. A povešćemo s nama i Emi.

Ne verujem da će nam Taja to dati, velim ja. A ona i tako ne bi ni tela da pođe. Radije bi da ostane s njim.

Oćeš reći, ti bi radije da ona ostane, veli on. Moramo je povesti, Sabo. Ne možemo da je ostavimo.

A ako bi... možda ako bi Taja, ako bi ti popričo s njim i ako bi mogo da se urazumi?, velim ja. Onda bi mogli svi zajedno da odemo na neko novo mesto.

Neće on to, veli Lug. Ne može da ostavi Mamu.

Kako to misliš?, na to ću ja. Mama je mrtva.

Lug veli: Oću da kažem... on i Mama su podigli ovo mesto zajedno i, u njegovoj glavi, ona je još tu. Ne može on da napusti sećanje na nju, to oću da ti kažem.

Ali mi smo oni što su još živi, velim ja. Ti i ja.

I Emi, veli on. Znam. Al vidiš kakav je. Ko da mi ni ne postojimo. Boli ga uvo za nas.

Lug se načas zamisli. Onda kaže: Od ljubavi postaneš slabić. Kad tolko mariš za nekog, ne možeš da misliš kako valja. Gledaj samo Tajaju. Ko bi još teo da završi ko on? Ja nikad nikog neću da volim. Tako je bolje.

Ništa ne velim na to. Samo crtam krugove prstom na zemlji.

Želudac mi se grči. Ko da je neka gadna ruka posegla u mene i zgrabila ga.

Onda velim: A ja?

Ti si mi sestra, veli on. To nije isto.

Al šta kad bi ja umrla? Valjda bi ti nedostajala?

Ha, veli on. Mrka kapa da ti umreš i ostaviš me na miru. Stalno svud ideš za mnom, oću da poludim od tebe. Još otkad smo se rodili.

Šta sam ja kriva što si ti najviši stvor u okolini, velim ja. Pa praviš ladovinu.

Hej! Gurne me na leđa.

Ja njega ćušnem nogom. Šta ti meni hej! Pridignem se na laktove. Pa, velim, dal bi?

Šta?

Dal bi ti nedostajala.

Ne pričaj gluposti, veli on.

Kleknem ispred njega. On me pogleda. Lugove su oči plave ko letnje nebo. Plave ko najbistrija voda. Mama je govorila da su tolko plave da joj dođe da zaplovi njima.

Ti bi meni nedostajo, velim ja. Da umreš, tolko bi mi nedostajo da bi mi došlo da se ubijem.

Ne pričaj budalaštine, Sabo.

Obećaj mi da nećeš, velim ja.

Šta da neću?

Da mreš.

Svi moraju jednog dana da mru, na to će on.

Pružim ruku da pipnem njegovu tetovažu s mesecom rođenja. Visoko na desnoj jagodičnoj kosti, baš ko kod mene, pokazuje kako je mesec izgledao na nebu u noći kad je rođen. Bio je pun mesec tad, na zimsku kratkodnevnicu. Retko da se tako pogodi. Ali da se rode blizanci pod punim mesecom na prekretnici godine, to je još ređe. Taja nam je sam to istetoviro, da nas obeleži ko posebne.

Za prošli rođendan navršili smo osamnes. To mora da je bilo tu negde, pre četiri meseca.

Kad umremo, velim, šta misliš, oćemo li da na kraju budemo zajedno zvezde tamo gore, jedno uz drugo?

Moraš da prestaneš na to da misliš, veli on. Reko sam ti, to su samo Tajine gluposti.

Dobro deder, kad već toľko toga znaš, reci mi šta biva kad jednom umreš.

Pojma nemam. On uzdahne i preturi se na zemľju, začkilji u nebo. Prosto... prestaneš. Srce ti više ne kuca, ne dišeš i onda te prosto... nema.

I to je sve, velim ja.

Da.

E pa, to je glupo, velim. Hoću reći, provedemo život radeći sve ovo... spavamo, jedemo, popravľjamo krov, a onda sve prosto... prestane. Čemu onda sva ta gnjavaža?

Pa tako ti to ide, veli on.

Ti... hej, Luže, ne bi valjda otišo bez mene?

Naravski da ne bi, veli on. Al sve kad bi to i uradio, ti bi išla za mnom.

Ići ću za tobom... kud god da kreneš! Dok to pričam, ludački ukrstim očima i iskrivim facu jer znam da mu je frka kad to radim. I na dno jezera, velim... i na kraj sveta... na mesec... do zvezda...!

Dosta više! On skoči na noge. Kladam se da nećeš za mnom da bacamo žabice, kaže, pa zaždi.

Hej!, viknem. Čekaj me!

Trćimo dosta daleko po suvom dnu jezera dok ne nađemo dovoljno vode da bacamo žabice. Prođemo pored čamca koji smo ja i Lug napravili uz Tajinu pomoć kad smo bili mali. Sad on leži nasukan visoko gore, gde je nekad bila obala.

Hodamo sve dok se čatrlja ne izgubi iz vidokruga, sve dok više ne vidimo ni Tajuu ni Emi. Žarko podnevno sunce žeže i ja umotavam glavu u šimu kako me ne bi previše spržilo. Volela bi da sam se izmetnula na Mamuu, ko Lug, ali lićim na Tajuu. Čudno je to, al premda nam je kosa tamna, koža nam izgori ako se ne pokrijemo.

Lug nikad ne nosi šimu. Veli da se pod njom oseća ko u zamci, a sunce mu i tako ni najmanje ne smeta. Nije ko ja. Kad mu kažem kako je zaslužio da jednog dana padne mrtav od sunčanice, on će na to: Pa, ako se to i desi, moći ćeš da kažeš – eto, vidiš, zar ti nisam rekla. Vala i oću.

Odma nađem prilićno dobar kamen. Prstima ga protrljam, gladak je i ravan. Odmerim mu težinu.

Našla sam jedan zgodan, velim.

Lug traga okolo ne bi li sebi našao neki. Dok on to radi, ja malo hodam tamo-amo na rukama. To je valjda jedino što umem da radim a on ne ume. Pravi se da mu nije stalo, al ja znam da jeste.

Smešan si tako naopaćke, velim.

Lugova zlatna kosa blista na suncu. Vezana je pozadi u dugu pletenicu koja mu seže skoro do pojasa. Ja svoju nosim isto tako, samo što je moja kosa vrana ko Neronovo perje.

Njegova ogrlica blesne na svetlu. Našla sam na deponiji prstenčić od sjajnog zelenog stakla i namakla ga na kožnu vrpću. Poklonila sam mu to za naš osamnesti rođendan i otad ogrlicu nije skido.